

לימוד היומי דקה ליתנו

יום	יום להודש	יום משה"ה	ליקוטי הלכות	ליקוטי מוה"ר	מסנה ברורה	שיחות הר"ן	שולחן ערוך
שבת	ו'	עו.	עא	חזרה	קלה-קלו	יב. א.	
א	ז'	עו:	עב	נו.	קלה-קלח	ב. ג.	
ב	ח'	עו.	עג	נו:	קלש-קמ	ד. ה.	
ג	ט'	עו:	עד	נו.	קמא-קמב	א. ב.	
ד	י'	עה.	עה	נו:	קמג-קמד	ג. ד.	
ה	יא'	עה:	עו	נה.	קמה-קמו	ה. ו.	
ו	יב'	עט.	עז	חזרה	קמו-קמח	ז. ח.	

בקרני אורה

יו"ל ע"י קהילת חסידי ברסלב
בנשיאות הגה"צ רבי יעקב מאיר שכטער שליט"א

265 | פרשת אמור | ו' אייר תשפ"ב

ובא השמש וטהר

בתחוננים ברצונות ביגיעות עצומות ובהתחלות חדשות לאין מספר, ואף על פי כן לא נראה כלום. כלום ממש, עד היום האחרון. וכלפי חוץ ידמה לנו שלא נעתקנו ממקומנו הרע, אפילו כמלוא נימא חס ושלום. אף על פי כן, נדע ונאמין שיש גם הנהגה כזו לפעמים, שלא מראים לאדם שום דבר מה הועיל בכל ידיעתו ועבודתו. אנו צריכים להיות מוכנים גם לאפשרות כזאת, ולאחוז בתפקידנו מבלי להיחלש מהמציאות הטופחת על פנינו בעוז ותעצומות חלילה.

ימי הספירה הקדושים, ימי ההכנה לקבלת התורה מחדש, ימי הציפיה לפסקה זוהמת'ן, הלבבות הומים צועקים 'אטרה ואתקדש' בעת הספירה, נפשות ישראל משתוקקים ומייחלים להזדכך מכל סיג ופגם; אולי בפעם הזאת נזכה, אולי כבר תיבקע החומה המפסקת בנינו לבין אבינו שבשמים ויאמר די לצרות נפשנו ול"יבוי המניעות המונעין אותנו מדרך החיים, אשר עמדו כנגדנו כחומות ברזל וכנחלים שוטפים, ונהרי אש סבובו גם סבובו מכל צד" (לשון רבי נתן בליקוטי תפילות ח"ב ל').

רבי נתן מוצא לכך סימוכין מהגאמר בפרשתנו לענין 'טבול יום' האוכל בתרומה לאחר בוא השמש 'ובא השמש וטהר' ואחר יאכל מן הקדשים: "שזה הפסוק, מרמז על ביאת שמשו ביומו האחרון בעת פטירתו, שיש שיעקר גמר טהרתו יזכה רק אחר ביאת שמשו לגמרי" (ליקוטי הלכות, ברכות השחר ה. מב).

הן זו כל מהותם של ימי הספירה, לצפות להשתוקק ולהתגעגע לקבלת התורה ולטהרה הנמשכת ממנה. "כי הספירה מורה על גודל יעוצם התשוקה והגעגועים. כמו מי שמתגעגע וחושק מאד לאיזה דבר אזי סופר הימים עד שישגי תשוקתו, כמו כן אנו סופרין ומונין הימים והשבועות שהוא מורה על יעוצם התשוקה והרצון החזק לקבל את התורה" (ליקוטי הלכות, גזילה ה. כב).

והוא מוסיף, שמי שלא ישכיל על כך ויפול ברוחו ממה שעדיין לא רואה בחוש שזכה לטהרה מכח גייעתו ורצונותיו, ומחמת זה יתרפה מעבודתו - לעול להפסיד את הטהרה הנצחית והנכספת לעולם הבא, כי רק מי שהתיגע כל ימיו בכל מה שעבר עליו והתחזק ברצון והתחיל בכל יום לטהר עצמו, הרי אף שלא עלתה בידו להיטהר בשלמות, "אף על פי כן לית רעותא טבא דאתאביד, מכל שכן דיבור טוב ומעשה טוב, עד שיזכה שיושלם טהרתו אחר ביאת שמשו ביומו האחרון, בבחינת 'ובא השמש וטהר' ואחר יאכל מן הקדשים' שהוא חלקו הטוב לעולם הבא שיזכה אליו תיכף אחר ביאת שמשו, ולא יצטרך להתגלגל ולסבול מה שצריך לסבול מי שלא הכין את עצמו כלל בימי חייו. כי אז ביום האחרון מתקבצים כל מה שחטף טוב בזה העולם בכל יום יום, וכל רצון ורצון טוב שהיה לו בכל יום כל ימי חייו, ורק זה הוא תקוותו והשאתו לנצח. ואז יידע ויבין כל אחד ואחד החילוק שבין מי שהשתדל ורדף אחר התכלית ברצונות חזקים בכל יום אף על פי שלא זכה אליו בשלמות, ובין מי שלא השתדל כלל" (שם).

מהותה של המְקָה זו - להתחזק ברצונות וכיסופים על אף אריכת הזמן ולהתחדש תמיד ברצונות חדשים. "זוה סוד הספירה שצריכים ישראל לספור שבע שבתות להיטהר מטומאתם, כמבואר בזוהר הקדוש ובכתבי הארז"ל, כי אי אפשר להיטהר בשלימות עד שיזכו לקבלת התורה כי אם על ידי שממתינים וסופרים שבע שבתות. והעיקר להתחזק בכל אלו הימים שאינו זוכה עדיין לשלמות טהרתו שהוא בחינת קבלת התורה, להתחזק בהם בכל יום יום ברצונות חזקים חדשים, ויהיה חזק בזה מאד מאד בכל מה שיעבור עליו עד שיזכה ליום ישועתו שהוא בחינת טהרתו לגמרי. ובכל יום יום צריכים להמשיך על עצמו אמונת הרצון מחדש לגמרי, כי בכל יום יום נעשין חדשות לגמרי, ובזה תלוי כל טהרתו וקדושתו" (שם, ברכת השחר ה. מא).

הבה נאזור חיל, להסכים בלבנו שאנו מקבלים עול לרצות ולחפש ולבקש ולהתיגע אף אם יעבור עלינו מה ח"ו. לא נווח ולא נשקוט בין אם נראה שאנו הולכים ומיטהרים ובין אם לא, רק נאמין ש"כל מה שאחד מישראל עושה לפעמים איזה דבר שבקדושה הכל הוא יקר מאד מאד בעיני ה' יתברך, ואף אם נפל אחר כך, אפילו אם נפילתו גדולה מאד רחמנא לצלן יהיה איך שיהיה, אף על פי כן תדע ותאמין באמונה שלמה שאין שום דיבור ולא שום עבודה קלה ואפילו התעוררות בעלמא ומחשבה טובה אינו נאבד לעולם. ואם יחזק את עצמו בכל פעם כל ימי חייו להתחיל בכל פעם מחדש, אפילו אם יעבור עליו מה שיעבור, אזי סוף כל סוף יתקבצו כל אלו התיקונים שגרם בכל עבודה ובכל התחלה, ואז יראה מה שפעל על ידי כל עובדא שבקדושה שאין שום דבר נאבד לעולם" (שם, תפילה ערבית ד. לד).

אבל בכל זאת; הלא אנו רק בני אדם, וכאשר עוברת שנה ועוד שנה, ונדמה לממתין כאילו שום דבר לא אז מאז ועד עתה, ואולי רק להיפך, אזי הנפש נוטה להיחלש חלילה מהשתוקקותה. הלב מתמלא בקוצר רוח ורפיון ידים. נראה לו שעד עתה לא פעל כלום, ושעד יום מותו יחכה באין תקוה חס ושלום.

כמובן שחובתנו להתחזק לצפות ולייחל ולהשתוקק על אף הכל, אבל כדאי גם שנשים לב ונתאזר בעוז במה שגילה רבינו הקדוש ל"אחד מחשובי אנשים איש כשר וירא שמים ועובד את השם באמת": "שיש בני אדם עובדי ה' שאין השם יתברך מראה להם מה שפעלו כל ימי חייהם. רק אחר מותם בעולם הבא, אז יראו מה שפעלו" (שיחות הר"ן, רמד). ורבי נתן מוסיף על משמעות הדברים: "והבנתי שרבינו ז"ל אמר לו דבר זה לענין התחזקות, לבל יפול בדעתו מה שכבר עסק בעבודת השם, ועדיין אינו רואה בעצמו שום פעולה, כי יש שאינו יכול לראות כל ימי חייו מה שפעל כי אם לאחר כך" (שם).

עלינו להיות מוכנים גם לכך, שאפילו אם נעמול בתפילה בצעקה

דבר המערכת

איה העט והקלומס שיביעו את עוצם הרוממות בה נפרדו בחורי קהילתנו הק' משהייתם בצוותא ב'שבוע של התעלות' במושב 'יסודות', בימי בין הזמנים שלאחר חג הפסח. קשה לתאר במילים את טיבה ומשמעותה של התעלות זו, שמלבד היותה 'תיבת נח' מפני מבול הרע והטומאה השוררים ברחוב בימים שכאלו, עוד נוסף בה התעלות מיוחדת יותר משאר ימות השנה, כאשר כל המציאות סוחפת לעבודת ה' והתקרבות אליו בנועם ורצון מיוחדים שאין דוגמתם.

התפילות בצוותא, הקימה בעת חצות לילה לעבודת ה' בכל לב ונפש, שיחות המשפיעים וההתבודדות שלאחריה, שיעורי התורה וההתעמקות ברצון צדיק, שיחות החברים באהבת חברים נאמנה בחיפוש דעת הצדיק, הנסיעה בצוותא לקברי צדיקים, ועוד ועוד בלי גבול. היה זה מעיין זך שפריך מן ה'נחל נובע' והשקה והרווה את לבות המסתופפים אצלו באוצרות שלא יסולאו בפז.

שבוע זה הוקדש כולו לעסקו גדול של רבינו הקדוש ה"תפילה בנח", ואכן אין לשער את עוצם הכוחות אותם השקיעו התלמידים בכלל התפילות, כמו גם בשיעורים ושיחות החברים ושיחות ההתחזקות מפי חשבי אנ"ש ליט"א שבאו לחזק ולעורר ולהדריך בענין נשגב זה. בפתחה ל'שבוע של התעלות' השמיע הגרי"מ שליט"א את דבריו הבויעים לפני התלמידים על זכירתו העצומה של נברא הזוכה לדבר עם הבורא בתפילתו, ועל כך שיגיעת התפילה אינה אלא נועם נפלא ומתוק מאין כמוהו. כמו כן העביר טעימה קלה מיקרת הנעימות אותה ראו אצל זקני אנ"ש בדור הקודם בעמדם בתפילתם לפני בוראם יתברך ובהשתפך נפשם לפני קונם. הדברים נכנסו בלב כל השומעים והיו לטללי תְּחִי, לרצות להתחדש בעבודה שבלב זו תפילה בכל לב ונפש.

שבוע זה נחרט בלבבות הבחורים באש קודש, כיסוד והכנה לקראת זמן הקיץ הבעל"ט, לעבדו ית' בהתחדשות עצומה, כה יתן ה' וכה יוסיף.

העורכים

פניני אור

אמרות מהורות מרביה"ק תלמידיו

עובדי ה' שְׂבָאנִי, ה'ו מְרַבִּים בְּלִמּוּד הַקּוּבְטָרִס "שִׁיר יְדִידוֹת" שְׁחָבַר רַבִּי יְחִיאֵל מְגִדָּל (ב"ר יִשְׁעִיָּה שְׁלום וְנֶגֶד רַבִּי יוֹדֵל תְּלִמִּידוֹ שֶׁל רַבֵּנוּ), וְהָיוּ לְוֹמְדִים וְהוֹגִים בּוֹ בְּסֶדֶר, כְּדֵי שִׁתְּלַהֲבוּ מִגְדֻלְתּוֹ שֶׁל רַבֵּנוּ וּמְהוֹרָרָתוֹ.

(שיח שרפי קודש)

וספרתם לכם - לעצמכם!

וספרתם לכם ממחרת השבת

איתא בזוהר הקדוש: "וספרתם לכם, לכם דייקא, כמה דאת אמר וספרה לה שבעת ימים, לה לעצמה, אוף הכא לכם לעצמכם" (זוהר ח"ג צז ע"ב).

מסביר מוהר"ת:

את הספירה יש לספור בצורה אישית; כל אחד לעצמו. כשאתה בא להיטהר ולהשתנות, אסור לך להסתכל החוצה, ולהשוות את מצבך למצבם של אחרים. אתה חייב להסתכל אך ורק על עצמך, במקום הרוחני שלך, ורק כך לספור ולהתכונן לקבלת התורה.

שכן, אחד המונעים העיקריים של האדם, היא ההשוואות שהוא עורך בינו לבין אחרים, ומעריך את עבודתו רק ביחס לעבודתם. דבר שגורם לאדם חלישות הדעת, וחוסר הערכה לאלפי התנועות הרוחניות שהוא מסוגל לזוז ממקומו הנמוך לעבר הקדושה.

זהו אם כן משמעות הפסוק "וספרתם לכם, לעצמכם": "לכם לעצמכם דייקא, שכל אחד צריך לספור ספירת העומר לעצמו, כפי מה שהוא, ולא ייפול בדעתו מחמת שנדמה לו שחבריו בני גילו טובים ממנו הרבה. כי אף על פי שהוא מדה טובה להיות עניו ולהחזיק כל אדם טוב ממנו, אבל אם ייפול בדעתו על ידי זה חס ושולם, אין זה ענוה, אדרבא, זה גדלות גדול, שאין נאה לו שיעבוד איזה עבודה להשם יתברך ועדיין הוא רחוק כל כך וחבריו כבר זכו למה שזכו" (ליקוטי הלכות, פסח ט, כב).

הזלזול שאתה מזלזל בתזוזות הרוחניות הקטנות שביכולתך לזוז ולהתקדם - אומר לנו מוהר"ת - אינם נובעים מענוה, אלא מגאווה! לא מתאים לך להעריך את המשנה הבודדת שביכולתך ללמוד, כשלצדך יושבים תלמידי חכמים מופלגים; לא מתאים לך להעריך את ההורדה הבודדת של העיניים ברחוב, כשיש לך חברים "שומרי עיניים" מופלגים; ולכן אתה גם מגיע למסקנה שספירת העומר אינה בשבילך...

אך האמת היא שאין בהשוואות אלו שמץ של אמת, "כי אסור להרהר אחרי המקום, ומי יודע מאיזה מקום [רוחני] הוא ובאיזה מקומות נמשך על ידי מעשיו, כי אין אדם דומה לחברו כלל. ולכן כל אדם שרוצה לצאת מטומאתו וזוהמתו, שזה בחינת ספירת העומר, צריך לספור הימים לעצמו דייקא ואל יפיל אותו חברו כלל, חס ושולם. וזהו 'וספרתם לכם' - 'לכם' לעצמכם דייקא, והבן היטב" (שם).

הכח לעבודת הספירה!

וספרתם לכם ממחרת השבת מיום הכיאתם את עמר התנופה שבע שבתות המימת הדיינה. עד ממחרת השבת השביעית תספרו חמשים יום.

ג' פעמים נזכרת השבת במצות ספירת העומר, שכן עיקר הכח לעבודת ספירת העומר - שעיקרה הוא עבודת טהרת המחשבה - הוא מקדושת השבת.

"זהו שתלתה התורה מצות הספירה בשבת, כמו שכתוב 'וספרתם לכם ממחרת השבת... עד ממחרת השבת... שבע שבתות תמימות', כי עיקר כח קדושת הדעת והמחשבה, שהוא בחינת מצות ספירה, הוא נמשך משבת. כי ששת ימי המעשה הם 'מי מלאכה, ועיקר המלאכה של האדם בזה העולם הוא לברר בירורים, ועיקר כל הבירורים הם על ידי בירור המחשבה, על ידי ששומרין המחשבה כחוט השערה ממחשבות חוץ והרהורים, שזהו עיקר בירור כל הניצוצות הקדושות..."

ועיקר הכח הצליח במלאכתו בגשמיות ורוחניות בכל ששת ימי המעשה צריכין לקבל משבת קודש, כי מינייה מתברכין כל שיתא יומין, כי שבת הוא בחינת שביטה ונייחא, בחינת מנוחת המחשבה, בחינת ישוב הדעת, בחינת 'על מי מנוחות ינהלנו', בחינת הצדיק האמת הזקן שבקדושה שדעתו מיושבת תמיד ואינו צריך עוד שום מלחמה עם המחשבות. ומשם צריך כל אחד להמשיך על עצמו קדושת המחשבה לעמוד כנגד כל המחשבות רעות בשב ואל תעשה. כי מי שמסתכל על הצדיק האמת, ואפילו אם אינו זוכה רק להסתכל בספריו הקדושים בעין האמת, הוא יכול להביא התבוננות אמתי בלבו להמשיך על עצמו קדושת המחשבה, על ידי עצותיו הקדושים שיזהר לקיימם באמת ובפשטיות, עד שיוכה לבחינת קבלת התורה בשבועות!"

(ליקוטי הלכות, תפילין ו, לג).

פל הגדול מתברז...

שהפסולת שבתוכם מתחיל לצוף... דווקא אז, הם מגלים בתוכם פסולת רוחנית, שלא הייתה מוכרת להם עד הנה.

וכבר המשיל זאת רבינו להתרחת קומקום מים, וכך שח ואמר:

"מה שכשאתם מתחיל להיכנס בעבודת השם ולהתקרב לצדיק האמת, באים עליו הרהורים ובלבולים גדולים - זה כמו למשל: כלי מים, שמתחילה נראה כאילו המים צלולים, ואחר כך כששופתין ומעמידין המים אצל האש ומתחיל להתבשל, אזי מתבלבל המים ומעלה הרתיחה כל הפסולת שהיה במים, ועולה כל הפסולת למעלה, וצריך שיעמוד אחד להסיר חלאת ופסולת המים בכל פעם. ומתחילה נדמה כאילו המים צלולים לגמרי, ואחר כך נראה הפסולת שבמים העולה בכל פעם למעלה, ואזי כשמסירין בכל פעם חלאת ופסולת המים, אזי אחר כך נשאירן המים צלולים וזכים באמת כראוי.

כמו כן ממש: קודם שמתחיל האדם להיכנס בעבודת ה', אזי הטוב והרע מעורבין בו, ומחמת שהם מעורבים מאד אין נראה הפסולת והרע שבו כלל, כי הם מעורבים יחד לגמרי הרע עם הטוב. אך אחר כך כשמשתחיל להיכנס בעבודת השם ומתקרב לצדיק האמת, אזי מתחיל להזדכך ולהתברר, ואזי עולה הפסולת והרע בכל פעם למעלה, כמשל הנזכר לעיל. וצריך שיעמוד אחד שיסיר ממנו חלאתו ופסולתו בכל פעם, ואזי יישאר אחר כך זך וצלול לגמרי באמת כראוי" (שיחות הר"ן, טט).

זהו רק אחד מההסברים המופיעים בכתבי רבינו ותלמידו, על אודות התופעות המוזרות הפוקדות דווקא את אלו המתקרבים לצדיק, ונכנסים בדרכי עבודת ה' ברצינות.

וכבר עמד מוהר"ת באחד ממכתביו, על כך שלפעמים נראה שדווקא מי שמתקרב לרבינו הקדוש עובר עליו יותר משאר בני אדם, ומחזק את בנו שלא לחוש לכך, וזה לשונו:

"כל מה שמתחזקים ביותר לחסות בו [ברבינו הקדוש] ולחזק עצמו על ידי זה, יהיה איך שיהיה, על ידי זה בעצמו מגיע עליו הסיוע דלעילא יותר ויותר. אך על פי שנראה לפעמים ההיפך כי כל הגדול מחברו וכו', ובפרט מי שרוצה לברוח להצדק אמיתי כזה, שמתגורר בו חס ושולם יותר ויותר כאשר אני יודע בנפשי הרבה כזה - אף על פי כן, מי שאינו כסיל ומתחזק עצמו בהאמונה, ובפרט על פי כל הדברים האמיתיים שהרבינו לדבר בחסדו, הנובעים ממעיני ישועתו חידושי תורתו הקדושה, על ידי כל זה יכול להתחזק תמיד לחסות בכוחו ולשמח נפשו בכל עת בכל דרכי עצותיו הקדושים, כי העיקר הוא השמחה" (עלים לתרופה, שג).

ונסיים בדברי חכמינו ז"ל במסכת סוכה, שסיפרו שם (דף נ"ב ע"א) על אביי שראה איך שאנשים פשוטים ממש אין להם את הנסיגות הקשים שיש לו, עד אשר "תלא נפשיה בעיבורא דדשא ומצטער". אך אז "אתא ההוא סבא, תנא ליה: כל הגדול מחבירו יצרו גדול הימנו!"

חזק חזק ונתחזק!

פנינים מאירים וחודושים מזהירים מלוקטים מספרי גדולי הצדיקים זי"ע מתוך רשימותיו של הגר"ם שבער שליט"א אשר ציין ורשם לפניו לזיכרון.

לקט ספריים

ספר מדרש שמואל על מסכת אבות

מהרב הגדול המפורסם בדורו מוהר"ר שמואל די אוזידא זצ"ל מגורי האר"י זיע"א

טעם לקריאת מסכת אבות בין פסח לעצרת

ראוי ליתן טעם למה שנהגו לקרוא מסכתא זו בין פסח לעצרת פרק בכל שבת, לפי שמכאן מתחיל הזמן להתחמם ומתעוררים התאוות הגופניות ויצר הרע מתחיל להשתרר ולהתגבר ומסכתא זו מלאה תוכחות ומעוררת האדם לרדוף אחר כל מידה טובה ומגברת יצר הטוב על יצר הרע. לכן תקנו ללמדה בימים אלו. ועוד מצאתי כתוב לפי שבעצרת ניתנה התורה, והלומד תורה צריך לדעת קודם דרך לימודה

סימנים בליל ראש השנה

מנהג אכילת הסימנים

השבע למדנו בשולחן ערוך (סי' תקפ"ג ס"א): "יהא אדם רגיל לאכול בראש השנה רוביא כרתי סילקא תמרי קרא". ומנה המחר מה יאמר על כל מאכל ומאכל; על רוביא אומר 'יהי רצון שירבו זכויותינו', ועל כרתי 'שיכרתו שונאינו', וכן כל אחד ואחד לפי עניינו.

מקור הדין הוא בגמרא כריתות (ה) שם מתבאר שאפשר לנחש בתחילת השנה אם השנה תהיה טובה, כי אם המזל בתחילת השנה הוא טוב הרי זה מורה שהשנה הבא תהיה טובה. וכך הוא לשון הגמרא: "אמר רב אמי: האי מאן דבעי לידע אי משכא שתא אי לא [-מי- שרוצה לדעת אם ישלים שנתו או לא], מייית שרגא בהלין עשרה יומין דבין ריש שתא ליומא דכיפורי [-יביא נר לביתו בעשרה ימים שבין ראש השנה ליום כיפור] וניתלי בביתא דלא נשיב זיקא [-ויניחנו בבית שלא מגיע לשם רוח שעלול להשפיע על אור הנר], אי משך נהוריה נידע דמסיק שתיה [-אם אור הנר יהיה צלול הוא סימן שישלים שנתו]". והגמרא מונה שם עוד כמה סימנים שדרכם אפשר לנחש מה יהיה בשנה הבאה, ובסוף הגמרא מובא: "אמר אביי, השתא דאמרת סימנא מילתא יהיא, יאמר רגיל איניש למיכל ריש שתא קרא ורוביא כרתי סילקא ותמרי".

האיסור לחשב עתים ושעות

הנה, יש לתמוה שהרי נפסק בשולחן ערוך יורה דעה (סי' קע"ג): "האומר אל תתחיל לגבות ממני, שחרית הוא, מוצאי שבת הוא, מוצאי ראש חודש הוא, אסור משום לא תענונו". וזהו שיטת רבי עקיבא במסכת סנהדרין (סה) שהמעונן זה המחשב עתים ושעות. ומה נשתנה אכילת סימנים בראש השנה שאין בזה חשש מעונן ומנחש?

מחלוקת הראשונים אם יש ממשות בניחוש

כדי ליישב תמיהה זו נביא מקודם את המחלוקת הידועה אם יש ממשות בכל מיני ניחושים וכישופים:

הרמב"ם כתב שאין שום ממשות בהם, וזה לשונו (ע"ז פ"א ה"ט): "דברים האלו כולם דברי שקר וכזב הן, ואין ראוי לישראל שהם חכמים מחוכמים להימשך בהבלים אלו ולא להעלות על לב שיש תועלת בהן, שנאמר כי לא נחש ביעקב ולא קסם בישראל. כל המאמין בדברים האלו ומחשב בליבו שהם אמת ודבר החכמה אבל התורה אסרת, אינו אלא מן הסכלים ומחסרי הדעת ובכלל הנשים והקטנים שאין דעתן שלימה, אבל בעלי החכמה ותמימי הדעת ידעו בראיות ברורות שכל אלו הדברים שאסרה תורה אינם דברי חכמה אלא תוהו והבל שנמשכו בהן חסרי הדעת ונטשו כל דרכי האמת בגללן, ומפני זה אמרה תורה כשהיהירא על כל אלו ההבלים תמים תהיה עם ה'", ע"כ.

כך כתב גם בספר החינוך (מצוה רמ"ט): "עניינים אלה שם דברי שגעות וסכלות גמורה, ולעם קדוה אמיתי אשר בחר האל לא יאות להם שישעו בדברי שקר. ועוד, שהם סיבה להדיח האדם מאמונת השם ומתורתו הקדושה. ולבוא

שמיעת הספירה מפי החזן

ויותר מזה כתב בשולחן ערוך הרב (סי' תפ"ט סי"ב) כי מי שמע הספירה לפי תומו מאחר, לא יחזור ויברך כשחוזר לספור, ואפילו אם חשב 'אין אני מתכוין לצאת בספירה זו' אין זה כלום להאומרים שמצות אין צריכות כוונה כלל, אלא אם כן מחשב 'אני מתכוין שלא לצאת בה'. ע"כ.

ולפי זה כתבו המאמר מרדכי (סי' תפ"ט ס"א) ומהר"ח פלאגי (מועד לכל חי סי' ה"ט) שנכון לנהוג שמתחילה הקהל מברכים וסופרים ואחר כך יחזור החזן לברך ולספור בקול רם, דבאופן זה אין חשש ברכה שאינה צריכה, ומי שטעה ביום הספירה כששומע מפי החזן חוזר וסופר לעצמו.

אכן מנהגינו שמתחילה החזן מברך וסופר בקול רם ואחר כך חוזרים הקהל ומברכים וסופרים, כדי שידעו הקהל בשעה שמברכים לעצמם את מנין הימים והשבועות. והטעם שאין חוששים לברכה שאינה צריכה כתבו בספר דברי נחמיה ומנחת פתים (סי' ו' ס"ד) דכיון שיסוד המנהג הוא כדי שידעו הקהל את מנין הספירה ויחזרו ויברכו לעצמם הרי זה כאילו מכוונים בפירוש בשעת שמיעתם מפי החזן שאין רוצים לצאת בספירתו. וכן הכריע המשנה ברורה (סי' י"א) לענין ברכת השחר שכל מקום ומקום יעשה כפי מנהגו.

ואמר לי אא"ז בעל הקנה בושם ז"ל שהוא נוהג לכיון בכל יום כששומע מפי החזן בפירוש 'אני מתכוין שלא לצאת בשמיעה זו יד חובתי' כדי לצאת מכל חשש.

בזמן הראשונים (ש"ת הרשב"א ח"א סי' תנ"ח) היה המנהג שהחזן מברך הברכה על ספירת העומר בקול רם וכל הקהל יוצאים בברכתו, ואחר כך כל אחד ואחד סופר ימי הספירה לעצמו. והטעם, שבזמנם היה הדרך בכל הברכות והתפלות שהחזן מוציא את הציבור ידי חובתם משום ברב עם הדרת מלך, ורק את מנין ימי הספירה עצמה לא רצו לצאת בברכתו שיש אומרים שאין אחד יכול לצאת מחבירו בספירת העומר משום שנאמר 'וספרתם לכם' ודרשו שכל אחד ואחד חייב לספור בעצמו (ע"י ביה"ל ס"ג ד"ה ואפי' ומש"ב סק"ה).

ובמשנה ברורה (שם) כתב שכיום מנהג בכל ישראל שכל אחד מברך וסופר לעצמו ואין סומכים על הש"ץ. והוא, לפי שאין אנו נוהגים לסמוך על שמיעה מפי הש"ץ בשום ברכה משום חשש היסח הדעת באמצע השמיעה (ע"י מ"ב סי' ר"ג סק"ב).

והנה מצינו דיון בפוסקים לענין ברכת השחר האם נכון לעשות כאלו שנוהגים שהחזן מברך בברכות השחר בקול רם ואחר כך הקהל חוזרים ומברכים כל אחד לעצמו. **המבי"ט** (ח"א סי' ק"ז) ו**המהרש"ם** (ח"א או"ח סי' א) כתבו שאין זה מנהג נכון למאן דאמר מצות אין צריכות כוונה, שלאחר שכבר שמעו הציבור מהחזן יצאו כבר ידי חובתם ומה שמברכים אחר כך יש בזה חשש ברכה שאינה צריכה. וגם בשער הכוונות (ענין ברכת השחר) מובא שיש מפקפקים על המנהג הנ"ל, והאריז"ל היה מברך את הברכות בביתו בקומו ממיטתו.

התייחס להרגשה כזו, והיה מעבד את כל חושיו כדי להשיג את כח האחדות האמיתי. אבל הגויים לא יזכרו את עצמם והם עבדו את כח המים, או כח בהמה, ומכח הזה רצו לספק לעצמם כל צרכיהם.

וזהו שכתב החינוך שהאמונה בדברים אלו הם סיבה להדיח האדם מאמונת השם ומתורתו, כי מפני שמאמינים בכח שאינו יכול באמת לעזור בכל המובנים והדרכים, נראה כאילו יש מקרה של רע וטעות.

שיטת המאירי והשל"ה באכילת סימנים

והנה **המאירי** (הוריות יא) כתב, שמה שנוהגים לאכול הסימנים בליל ראש השנה הוא רק דרך סימן לעורר הלב להנהיג טובה, וכדי שלא להיכשל בהם לעשות דרך נחש תיקנו לומר עליהם דברים המעוררים לתשובה, שאומרים על הקרא 'קראו זכויותינו', ועל הרוביא 'ירבו צדקותינו', וידוע שכל זה אינו אלא הערה, שאין הדבר תלוי באמירה לבד רק בתשובה ומעשים טובים, ע"כ. ומבואר מדבריו שאין זה כלל לסימן למזל טוב, רק להתעוררות הלב. וזכרון זה כתב **השל"ה** (נר מצוה אות כג): "העיקר הוא התפילה, ודברים אלו המה למזכיר ולהתעורר מלמעלה".

שיטת הספר חסידים והמהרש"א

אכן בספר חסידים (סי' ט"ז) איתא: "בעונותינו

מתוכם לכפירה גמורה, שיחשוב כל טובתו ורעתו וכל אשר יקרוהו שהוא דבר מקרי, לא בהשגחה מאת בוראו, ונמצא יוצא בכך מכל עיקרי הדת". ע"כ.

מאידך, **הרמב"ן** (ש"ת סי' רפ"ג) הרבה להוכיח שיש ממשות בענין המזלות, אלא שלפי שפעמים הקב"ה עושה נס ליראיו לבטל מהם גזרת הכוכבים לפיכך אין שואלים בהם ואין סומכים עליהם, ואם ראה בהם דבר שלא כרצונו עושה מצוה ומרבה בתפילה. וכתב: "אבל אם ראה באצטגנינות יום שאין טוב למלאכתו, נשמר ממנו ואינו סומך על הנס, וכסבור אני שאסור לבוא נגד המזלות ולסמוך על הנס". ע"כ.

כך גם דעת ה**נימוקי יוסף** (סנהדרין טז: ד"ה ת"ד) שכתב: "מה שאדם מכיר במערכת הכוכבים ומהלכן, כגון אלו הוברי שמים החוזים בכוכבים, אין זו בכלל נחש, שזו חכמה גדולה וגזירה שגור הקב"ה מששת ימי בראשית להנהיג עולמו בכך, על כן יתפלל כל חסיד לבטל ממנו גזירת המזל כי מאת אדון הכל בא הכל ובידו לשנות ולעשות כחצפו. ומיהו רבותינו ז"ל הזהירו לבל ישים אדם מחשבתו באלו הדברים, ויתלה אדם עצמו במי שאמר והיה העולם והוא ברחמיו יציל עבדיו מפגע רע". ע"כ.

הכרעת הפוסקים כהרמב"ן

ידוע שה**הג"א** (בביאור הגר"א י"ד סי' קע"ט ס"ג) יצא בדברים חריפים מאוד נגד הרמב"ם, וכתב שכל הבאים אחריו חלקו עליו, שהרי הרבה לחשים נאמרו בגמרא, ובודאי כל ענייני שפים ושמות ולחשים ושדים וקמיעות יש בהם איזה כח. גם **המחבר והרמ"א** פסקו בשולחן ערוך (שם ס"ב) כדעת הרמב"ן, וכתבו "שאינן נושאים נשים אלא במילוי הלבנה. ומה שאדם יודע מערכת המזלות אין לו לעשות כנגד המזל לפי שאין לסמוך על הנס, אלא שאין לחקור אחר זה משום תמים תהיה".

ביאור שיטת הרמב"ם והחינוך

אפשר להסביר את הדברים באופן שלא תהיה מחלוקת במציאות בין הרמב"ם לרמב"ן, כי בודאי גם הרמב"ם ידע שיש כח למזלות ולשמות הכישוף, כמפורש במדרשים ובגמרא ובכל פירושי האגונים שעל ספר יצירה. אלא שכונת הרמב"ם לומר שאין בהם 'דבר אמת', כי רק התורה היא תורת אמת, והקב"ה ברא העולם בחותם אמת על ידי התורה, ואמת הוא דבר המאחד ואין לו שום עיוות וטעות, ולכן כל כח שבא מהקב"ה הוא אמת לאמיתו בהשגחה פרטית לאל שום טעות, והוא בעל הכוחות כולם. אבל שאר הכוחות והמזלות הם כוחות מחולקים ואינם מאוחדים, ואין ביכולתם רק למלא תפקיד מסוים, ולכן יוצא לפעמים מהם מקרה רע ומקרה טוב. והגויים שהיו מאמינים בשמש וירח היו מצפים מהכח הזה שימלא להם את כל הכוחות, לכן גם אם זה נכון שהגוי היה מרגיש איזה כח הטמון בתוך הטבע, והרגיש כח השר הממונה על הים, הסוער ועל הנוף המדהים שהרגיע את נפשו, יצא ממנו כמה פעולות, עדיין זה רחוק מאוד מגבול האמת ולא היה יכול להשיב את הנפש ולמלאות אותו בכל הכוחות. ונביא אמיתי לא

וְהוּא מֵתְאַפֵּק בְּעַפְר רַגְלֵיהֶם

פרק נוסף לזכרו של אאמו"ר רבי דוד ב"ר יעקב גדליה שכמער זצ"ל

הילד הקדוש שלמה אפרים (ב)

"טוב ויפה כשיוצאים לשוח בשדה"

ביום השלישי למילה, שהיה בימי ניסן לפני פסח, דיבר רבינו מענין ההתבודדות בשדה, כמסופר בחיי מוהר"ן:

"שייך למה שכתוב בהשיחות (שיחות הר"ן סי' צ"ח) שהחורף היא בחינת עיבור, וקיץ הוא בחינת לידה, ואז דיבר עמנו שיחה נפלאה ונשכח הרוב, ומה שאני זוכר עדיין הוא מה שדיבר אז מענין הקיץ, שהיה ממשמש ובא.

כי שיחה זו היה בימי ניסן קודם פסח, בעת שהיה הברית של בנו שלמה אפרים ז"ל ביום שלישי למילה, ודיבר אז שבחורף כל עשבים וכל הצמחים כולם מתיים, כי בטל כוחם בחורף, והם אז בבחינת מיתה, וכבוא הקיץ כולם נתעוררים ונחיים, ואז טוב ויפה כשיוצאים לשוח בשדה, שיחה זו תפילה (מרכות נז), ותחינה וכיסופין להשם יתברך, ואז כל שיח השדה המתחילים לחיות אז ולצמוח, כולם נכספים ונכללים בתוך תפילתו ושיחתו, והאריך אז בשיחה נפלאה בענין זה, ועוד בשאר עניינים" (חיי"מ סי' ע"ב).

הסתלקות הילד הקדוש והגורא

בקיץ תקס"ו נסתלק ילד קדוש זה, וסמוך לפטירתו גילה רבינו את התורה הגורא העוסקת בענין הייסורים העוברים על 'בעל השדה', וכמסופר בחיי מוהר"ן:

"נאמר ויאמר בועז אל רות (בליק"מ ח"א) סימן ס"ה, נאמר בקיץ תקס"ו, סמוך לפטירת בנו הילד הקדוש והגורא, מוהר"ר שלמה אפרים ז"ל, ואז עמד לפני מורינו הרב ר' נתן זצ"ל עם עוד אחד על העליה שהיה לאדמו"ר ז"ל על ביתו.

גודל ועוצם השכר של הסתלקות הילד

ואדמו"ר זצ"ל סיפר עמם מגודל צערו ויסורים שלו הגדולים שיש לו מכל צד ומצידי צדדים, והאריך בזה קצת, כי היה מלא יסורים רבים ועצומים מאד מבית ומחוץ בכל עת תמיד, ובתוך דבריו ענה ואמר: "מה אתם יודעים מה גדול ועצום השכר הזה שהיה בעולם, ענין הסתלקות הילד הנ"ל! כל לבבי נשבר וניתק ממקומו". והתחילו הדמעות הקדושות לירד על לחיו, ותיכף ומיד נשטמו מלפניו מעוצם הבושה שנפל עליהם, על שראו בכייתו בפניהם, עד שנדמה להם כאילו נהפך כל העולם ונחבר.

גודל התקוה שהיה ראוי לבוא לכלל ישראל ע"י ילד זה

וכבר מבואר במקום אחר (עיי' חיי"מ סי' תקפ"ד וימי מוהר"ת ח"א סי' י"א) ברמז קצת מענין התקוה הגדולה שהיה ראוי לבוא לכלל ישראל, אם לא היה נפטר הילד הקדוש הנ"ל.

ואחר כך ביום שאחר זה, שהיה ביום ו' ערב שבת קודש, אמר להם: אם לא היו יורדים תיכף היה מספר להם דבר יפה מאד. וביום זה אמר להם המאמר "ויאמר בועז אל רות" הנ"ל, המדבר מענין תיקון הנשמות, ומה שצריכין מאד לבעל השדה שישגיח עליהם ויתקנם, וזה שחוגר מתניו להיות בעל השדה עוברין עליו יסורים הרבה בלי שיעור רח"ל, והוא בגודל כוחו עובר על כולם ועושה פעולות השדה כמו שצריך עיי"ש במאמר הזה. וזה היה שייך לענין הסיפור מהיסורים העוברים עליו שסיפר לפניו ביום שלפניו כנ"ל. (עד כאן מהמסופר בחיי מוהר"ן סימן כ"ח).

עוד מובא מענין זה בחיי מוהר"ן סימן קנ"א:

"בשנת תקס"ו היא שנת ארבע לשיבתו פה ברסלב, שהיא שנה הרביעית להתקרבותי אליו, כי בכניסתו לפה נתקרבותי אליו מיד בסמוך כנ"ל, אז בקיץ בשנת תקס"ו בחודש סיון, נפטר בנו הילד שלמה אפרים ז"ל, וכבר מבואר במ"א מענין הילד היקר הקדוש הזה, מה שאמר רבינו ז"ל שכבר היה מוכן וכו'.

ואז אחר פטירת הילד הנ"ל, כשבאנו אליו, אז התחיל לדבר עמנו מענין תיקון הנשמות מענין הבעל שדה, שיש שדה שגדלים בו נשמות, וצריכין בעל השדה לתקנם, וזה שחוגר מתניו להיות בעל השדה יש עליו יסורים הרבה בלי שיעור, כמבואר בהתורה ויאמר בועז אל רות בליק"א סימן ס"ה עיי"ש, ומאז דיבר הרבה מענין תיקון הנשמות."

"וְשִׁקְוֵי בְּכֵי מִסְכְּתִי"

באותו עת בכה רבינו הרבה, וכמסופר בחיי מוהר"ן (סימן ל"א):

כשאמר התורה הנדפסת בסימן רס"ב בליקוטי מוהר"ן ח"א על פסוק "וְשִׁקְוֵי בְּכֵי מִסְכְּתִי", שקודם חידושי תורה צריכין לבכות. אמר אז על עצמו שבכל עת שהוא מחדש חידושי תורה הוא בוכה מקודם.

גם אז בעת ההיא ראינו בעינינו ענין זה, כי באותו העת אמר התורה ויאמר בועז אל רות ביום וא"ו, ערב שבת קודש קיץ תקס"ו, גם קודם לזה אמר התורה דע שיש אריך אנפין דקליפה וכו' בסימן רמ"ב, וביום ה' שלפניו בכה לפנינו, ואחר כך ביום שבת שלאחריו אמר הענין הנ"ל על פסוק "וְשִׁקְוֵי בְּכֵי מִסְכְּתִי".

ויש בענין זה הרבה לספר, כי כל זה היה בסמוך אחר פטירת בנו שלמה אפרים ז"ל, ומעט יתבאר במקום אחר (עיי' ימי מוהר"ת ח"א סי' י"א) בעזרתו יתברך.

מלבד היות אבי מורי זצ"ל צורבא דרבנן מובהק, היה 'רחים רבנן' מופלג ונדיר ביותר, וביודעו כי את השלימות בידיעת התורה רוכשים על ידי 'שימוש חכמים' וגדולה שימושה יותר מלימודה, היה מחזר אחר הרבנים לשמוע בצמא את דבריהם, ושמוע על כל הגה ששמע מפהם כמוצא שלל רב.

אבי חונן בחוש מיוחד כיצד לרכוש את אמונם של הרבנים, וידע איזו שאלה לשאול כל אחד, וכיצד ומתי לומר לו מילה טובה מסוימת, שבעבורה פתח הלה את צפונותיו והיה משתף את אבי בדברים שבמסתרי ליבו, וכך הוציא אבי מכל הגדולים שבדורו ביטויים נדירים שאיש לא שמע מפהם, ובנוסף קיבל מאיתם עובדות נדירות שזכו לראות אצל אבותיהם ורבנותיהם מהדורות הקודמים.

ברצונו העז להתחקות אחר אמרות קדשם של צדיקי דורו כאשר עלו לבקר כאן בעיה"ק ירושלים, היה אבי מגיע לרבי העיר מיד לאחר שזכו לארח בביתם את אדמו"ר הגולה, והיה אבי דולה מפהם את אשר שמעו מפי אורחיהם הדגולים.

וכמים הפנים לפנים הייתה חיבה יתירה נודעת לאבי מורי זצ"ל מכל הרבנים איתם היה בא בסוד ושיח, בראותם כי מלא וגדוש הוא בידיעות התורה, ובהיווכחם בחתירתו אל האמת היו שמחים שיהיה עבורם כלי קיבול להעביר את מורשתם לדורות.

אחד מהרבנים שאבי התדבק בהם, היה רבה בעתידי של עיר הבירה לונדון, הלא הוא הגאון האדיר רבי חנוך הענין פאדוה זצ"ל, שבשעתו היה מורה-צדק כאן בירושלים. בכל עת שנפגשו יחד והחלו להיכנס בפלפולה של הלכה היה קשה מאד להפריד ביניהם, וכשהגיעו לאירוע כלשהו ורבי הענין היה צריך לעלות ולהתיישב בשולחן המזרח היו רואים על פניו כיצד קשה עליו פרידתו מאבי זצ"ל.

גם הגאון המקובל רבי יהודה לייב אשלג זצ"ל, בעל 'הסולם', לאחר שעלה ארצה חיבב והתיידד עם אבי זצ"ל, ולאחר שנוכח כי בן עליה הוא שידלו לחבור לחבורתו ולהתפלל בבית מדרשו, ושעות רבות בילו יחד בתורת ה'. אף תלמידו המובהק של בעל הסולם, ה"ה הגאון הצדיק רבי דוד מינצברג זצ"ל היה ידיד נפש של אבי, ושוחח עמו רבות בעומקה של תורה. רבי דוד היה בקי גדול, וזוכרני שהיה יושב בסעודה שלישית, כאשר אפילה מכסה את היכל, והיה קורא מתוך הספר "חובות הלבבות" בעל פה:

בבקשו לקנות תורה ויראה מזקני צדיקי הדור, עלה פעם אבי זצ"ל למעון קדשו של הסבא קדישא רבי שלמה אליעזר אלפאנדרי זי"ע, בבואו הציג אבי את עצמו כנין ונכד להרה"ק רבי נפתלי כ"ץ זי"ע בעל ה'סמיכת חכמים', שכידוע התעורר לעלות לארץ הקודש ונסתלק על אם הדרך בעיר איסטנבול שבטורקיה, ושם מנוחתו כבוד. היות והסבא קדישא מהרש"א אלפאנדרי עלה הנה מאיסטנבול אמר לו אבי שהוא צאצא של הסמיכת חכמים, ששמו נשגב ונישא בקרב אנשי עיר מנוחתו בהערצה רבה. ואכן כשמוע הסב"ק את שמע נכד אותו צדיק פתח לפני אבי את דלתות ביתו, והכניסו בכבוד גדול.

עבותות של אהבה קישרו בין אבי לדיין הנודע רבי פישל ברנשטיין זצ"ל, שהיה הנשיא של מוסדות חיי עולם. אבי היה יושב בביתו הרבה שעות במשך היום, וכשהגיעו לשאול אותו שאלות פרטיות המתין אבי בחוץ עד לגמר השאלה, וכשנכנס אמר לו רבי פישל את השאלה ומה שפסק.

עם הזמן הושפע רבי פישל לטעום ולהתקרב לאורו של רבינו הקדוש, והיה קורא לו: "דער רבי"!

זכיתי שאבי השאיל לרבי פישל את ספרי ברסלב במהדורה מוקטנת שקיבלתי לכבוד הבר מצוה, ורבי פישל דיין קבע בהם שיעורים קבועים, שהיו מתמשכים לפעמים על פני יום שלם! ואחד משיעוריו היה מדי יום לאחר התפילה ב'ספר המידות'.

כשלמד את הספה"ק 'עלים לתרופה' התבטא שרואים תמימות מופלאה בלשון המכתבים, כי מדרך רוב הכותבים לסגנון את לשונם בלשון צחה ומוסיפים סלסולים ומליצות ולשונות שונים של חן כדי לייפות את דבריהם, אבל מכתביו של מוהר"ת נקיים לגמרי מכל חן של שקר. לימים אמר אבי שדיבוריו של רבי פישל אודות מכתבי מוהר"ת עשו עליו שינוי גדול, ואמונתו בכל מכתב ומכתב של רבי נתן גדלו פי כמה.

רבי פישל היה מביע חרטת שלא בילה יותר בצעירותו עם החסיד הנעלה רבי שמואל שפירא זצ"ל. ובהזדמנות אמר לאבי שעשה תשובה לפני הספה"ק 'ליקוטי מוהר"ן'...

הוא אף תמך כספית באבי מורי, וטרם הסתלקותו הפריש סכום מיוחד לאבי כדי שילמד משניות לעילוי נשמתו.

עובדא מפליאה ובלתי ידועה שמע אבי מרבי פישל דיין, לאחר שזכה לארח בצל קורתו את ראש גולת אריאל האדמו"ר בעל האמרי אמת מגור זצ"ל. היה זה כשראה האדמו"ר על שולחנו את הספר הקדוש 'ליקוטי מוהר"ן', ועל כן נסובה שיחתם אודות חסידות ברסלב, ואז סיפר האדמו"ר לרבי פישל, שכאשר התקרב מועד פטירתו של אביו הגאון הקדוש בעל השפת אמת זצ"ל, ביקש שיקרא לפניו את המעשה מהשבעה בעטלירס, הסיפור האחרון של הספר "סיפורי מעשיות", כשהוא מנמק שמרומז בו סוד ביאת המשיח והגאולה השלימה!